

**НЕСТАНДАРТНИЙ УРОК ЛІТЕРАТУРИ РІДНОГО КРАЮ
У ПРОФІЛЬНІЙ ШКОЛІ
(НА МАТЕРІАЛІ ПОЕЗІЇ НІНИ ГНАТЮК)**

Нестандартний урок – це імпровізоване навчальне заняття, що має нетрадиційну структуру. Назви уроків дають деяке уявлення про цілі, завдання і методику проведення таких занять. Ці уроки спрямовані на активізацію навчально-пізнавальної діяльності учнів, бо вони глибоко вражають емоційно-мотиваційну сферу, формують дух змагальності, збуджують творчі сили, розвивають творче мислення, формують мотивацію освітньої та майбутньої професійної діяльності. Тому такі заняття найбільше подобаються школярам і викликають у них пізнавальний інтерес. Наголошуємо на позитивному впливові нестандартних уроків на розвиток критичного мислення учнів, розвиток навичок мислення високого рівня завдяки впровадженню особистісно зорієнтованого, проблемного та інтерактивного навчання, ігрових, інформаційних технологій та мультимедійних засобів навчання з метою аналізу та інтерпретації художнього твору.

Мета статті полягає у вивченні питання проведення нестандартних уроків літератури рідного краю в старшій ланці, зокрема під час вивчення творчості Ніни Гнатюк.

В організації навчального процесу сучасної школи мають бути враховані як тенденції розвитку науки й техніки, так і вимоги суспільства до якості надання освітніх послуг. Одним із найефективніших шляхів для виконання такого завдання цілком правомірно вважати цілеспрямоване використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) і електронних засобів у освітньому процесі [2, с. 234]. Звертаємо увагу, що нині ІКТ є важливими при вивченні української літератури. Однією з таких технологій є QR-квести, тобто квести, які побудовані на основі QR-кодів [1, с. 224].

Під QR-кодом (від англ. quick response, що в перекладі означає швидкий відгук) розуміємо матричний (двовірний) код, який розроблений і представлений в 1994 р. в Японії компанією «Denso Wave», що дозволяє зчитувати та розпізнавати велику кількість інформації сканувальним непрофесійним обладнанням (за допомогою фотокамери мобільного телефону, планшета або ноутбука з відеокамерою, на яких встановлена програма для зчитування QR). Звертаємо увагу на те, що QR-коди візуально представлені у вигляді чорно-білих квадратів та нагадують лабіринт. У середині QR-коду закодована службова інформація, яка дозволяє визначити, що саме зашифровано: гіперпосилання, текст, адреса електронної пошти, номер телефону, географічні координати або інші дані.

Т. Бондаренко [1, с. 227] запевняє, що з використанням технології QR-квесту вчитель отримує дієвий інструмент формування мотивації до навчання, творчого осмислення навчального матеріалу, ретельного закріплення школярами знань і їх ефективного контролю. Методологічною основою QR-квесту є активне навчання, що створює передумови для перетворення нових даних, одержаних учнями, у нові знання, які вони можуть використовувати.

Під час роботи школярів над QR-квестом реалізуються такі цілі: навчальна, розвивальна, виховна. Навчальна передбачає залучення кожного учня до активного пізнавального процесу. Здійснюється організація індивідуальної і групової діяльності школярів, виявлення умінь і здібностей працювати самостійно відповідно до теми уроку (розділу). Розвивальна передбачає розвиток інтересу учнів до навчального предмета. Разом з тим спостерігається розвиток творчих здібностей, уяви, логічного мислення. Виховна передбачає виховання пунктуальності, толерантності, особистісної відповідальності за виконання роботи.

Ми пропонуємо для прикладу розглянути нетрадиційний урок літератури рідного краю з використанням ІКТ, а саме урок-гру у формі QR-квесту для вивчення життєтворчості поетеси Вінниччини Ніни Гнатюк.

Перед початком QR-квесту, пропонуємо учням ознайомитись з життєтворчістю Ніни Гнатюк [3, 4], відомою поетесою і громадською діячкою, за допомогою зчитування інформації через QR-коди. Генерування кодів будемо здійснювати через онлайн сервіс «QR Code Generator» [6].

Мета QR-квесту: сприяти формуванню навичок інформаційного пошуку та вдумливого використання інформаційних джерел; сприяти розвитку навичок співпраці, командної роботи і взаємодопомоги; сприяти розвитку допитливості, активності, ввічливості, уважності, акуратності; сприяти створенню умов для формування інформаційної культури учнів; мотивувати школярів до використання гаджетів у освітніх цілях.

Основними методами нестандартних уроків є командна робота, гра в групах тощо. Відзначаємо такі форми роботи: кросворд «Життєтворчість Ніни Гнатюк» на основі QR-кодування».

Можна використовувати ребуси, презентації, відео- та аудіо записи тощо. До уваги пропонуємо розгадати ребус наведений нижче (рис. 1). Відповідь до ребусу – Ніна Гнатюк.

Рис. 1. Ребус, створений з використанням ІКТ технологій

Аналіз використаної літератури дає нам можливість визначити основні види сучасних інноваційних уроків літератури рідного краю, які можуть використовувати педагоги, щоб вивчення української літератури було якомога цікавішим для учнів. Відзначено такі нестандартні уроки української літератури: уроки-портрети, уроки-подорожі, уроки-пошуки, уроки вивчення художнього образу, інтегровані уроки, уроки-майстерні, уроки-диспути, уроки-діалоги, театралізовані уроки, нестандартні уроки-лекції, нестандартні

уроки-бесіди, уроки-ігри, уроки почуттів, уроки фантазії, мультимедійні уроки або уроки з використанням ІКТ тощо.

На етапі закріплення матеріалу пропонуємо учням такі завдання:

1. Виразне читання поезій Ніни Гнатюк. Виразно прочитайте поезію (поезія наведена в QR-кодах на рис. 2).

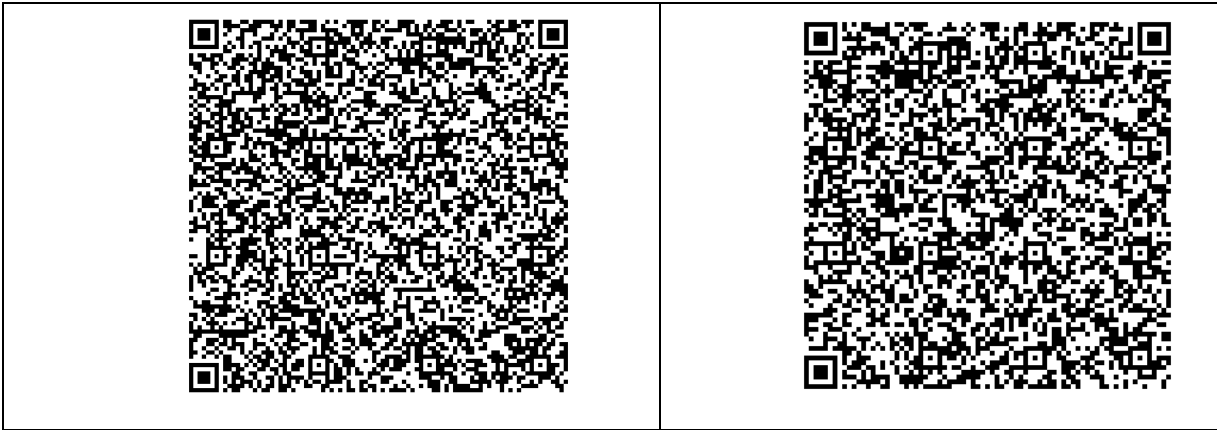

Рис. 2. QR-коди з поезіями Ніни Гнатюк

Варто акцентувати увагу школярів, що лінгвостилістичний аналіз поезій передбачає розгляд художнього твору як факту естетичного і як факту суспільної думки; визначення індивідуально-авторських засобів художнього письма; спостереження за використанням мовних засобів: фонетичних, лексичних, словотворчих, морфологічних, синтаксичних, за допомогою яких досягається повне та глибоке розкриття ідейно-семантичного змісту твору. Виконуючи аналіз пропонуємо учням скористатися пам'яткою (рис. 3.).

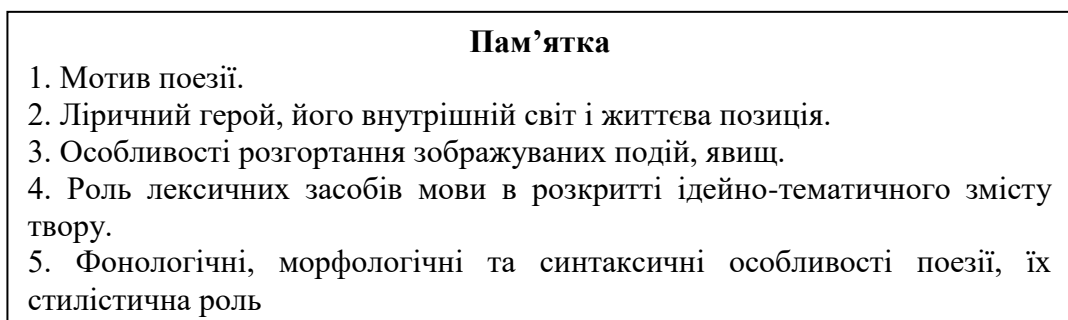

Рис. 3. Пам'ятка для аналізу поезії

2. З наведеної цитати визначити основні художні засоби, які використовує поетеса:

*Такий туман сьогодні сизий-сизий.
Повітря – мов настояний женьшень.
Дерева одягли парчеві ризи,
Немов священники у Великодній день.
Поміж небес і трав так хочеться стояти,
Твою долоню відчувати на плечі... [3].*

Епітети – «**сизий-сизий туман**», «**парчеві ризи**»; порівняння – «*мов настояний женьшень*», «*Немов священники у Великодній день*», метафори – «*Дерева одягли парчеві ризи*», «*Поміж небес і трав так хочеться стояти*».

3. Знайти в Інтернет-джерелах ліричні твори Ніни Гнатюк та визначити основні мотиви обраної поезії (тема кохання, патріотизму, любов до природи і т. д.).

4. Дати розгорнуту відповідь на тему: «Кохання в ліриці Ніни Гнатюк».

На етапі підсумку уроку пропонуємо такі вправи:

1. Прийом «Мікрофон». Доповніть речення: «Ніна Гнатюк – це...».

2. Прийом «Асоціативний куц». На дошці є троянда, яка уособлює Ніну Гнатюк. На листочках учням потрібно написати слова, риси характеру, поезії, інші слова, з якими у них асоціюється мисткиня і наклеїти їх на дошку.

Пропонуємо такі рекомендації щодо проведення нестандартних уроків:

✓ нетрадиційний урок треба готувати заздалегідь і розробити систему конкретних цілей навчання і виховання;

✓ обираючи тип нестандартного уроку, вчителю потрібно враховувати особливості своєї вдачі і темпераменту, рівень підготовки і специфічні особливості класу в цілому і окремих учнів;

✓ слід інтегрувати зусилля педагогів при підготовці сумісних уроків;

✓ варто керуватися принципом «разом з дітьми і для дітей»;

✓ інноваційні уроки треба проводити в атмосфері розкнутості, добра, творчості, радості, душевного й інтелектуального піднесення.

Отже, вибір типу уроку є важливою дидактичною проблемою, яка безпосередньо впливає на результативний компонент навчального процесу.

Вона тісно пов'язана з методами і засобами навчання, бо кінцевий результат визначається комплексом дидактичних умов, серед яких важливе місце посідають організаційні форми навчання.

Література

1. Бондаренко Т. М. Веб-квест технологія як засіб активізації самостійної діяльності майбутніх вчителів початкових класів. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. № 13 (272), Ч. II. 2013. С. 224–230.

2. Глазунова О. Г. Теоретико-методичні засади проектування та застосування системи електронного навчання майбутніх фахівців з інформаційних технологій в університетах аграрного профілю : дис... д-ра пед. наук : 13.00.10. Київ, 2015. 545 с.

3. Гнатюк Н. Ю. Прощання з березнем : лірика. Київ, 1972. 52 с.

4. Гнатюк Н. Ю. Час колосіння : поезії. Київ, 1980. 103 с.

5. Крупка В. П. Літературне краєзнавство : робоча програма. Вінниця : ВДПУ, 2020. 25 с.

6. Онлайн генератор QR-кодів. URL: <https://ru.qr-code-generator.com>

Гребенкова Юлія – здобувач ступеня вищої освіти бакалавра факультету філології й журналістики імені Михайла Стельмаха Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Наукові інтереси: методичні основи проведення уроку літератури рідного краю.

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, старший викладач Крупка В. П.